

Pirmais iekšlietu ministrs - Miķelis Valters

Publicēts: 28.09.2020.

Miķelis Valters - dižens valstsvīrs

Miķelis Valters (07.05.1874.-27.03.1968.) dzimis Liepājā, strādnieku ģimenē. Bija jaunstrāvnieks, piedalījās strādnieku kustībā, strādāja laikraksta "Dienas Lapa" redakcijā Rīgā.

Miķelis Valters bija Sociāldemokrātu savienības biedrs un viens no pirmajiem un ievērojamākajiem politiķiem, kurš publiski paudis Latvijas suverenitātes nepieciešamību.

Jau 1903. gada nogalē sociāldemokrātu savienības izdevumā "Proletāriets" (Šveice) izvirzīja lozungu "*Patvaldību nost, Krieviju nost!*" un aicināja sadalīt (izstreijot) impērijas nomales: "*[..] Krievija apgalvo, ka tai tiesība uz integritāti, uz pilnīgu neaiztiekamību un patstāvību. Krievijā vergotās tautas nevar šo tiesību atzīt, tāpat kā atsevišķs cilvēks nevar atzīt pasīvo jeb atkarības stāvokli. Pret Krievijas integritātes centieniem vergotās tautas uzstāda prasījumu pēc savas integritātes. Bet Krievijas atsevišķo tautu neaiztiekamība un neatkarība nozīmē Krievijas izstreijošānu atsevišķos pastāvīgos ķermeņos – valstīs [..]."*

Ar M. Valtera viedokli iepazinās latviešu sociāldemokrāti Rietumos un Baltijas guberņu latvieši, kam bija pieejams nelegāli ievestais izdevums "Proletāriets". 1905. gada revolūcijā, laikā pirms Pirmā pasaules kara un kara gados latviešu sabiedrības vairākums neatbalstīja izstāšanos no Krievijas, bet arvien neatlaidīgāk pieprasīja plašu autonomiju demokrātiskā Krievijā. Arī M. Valters savos turpmākajos darbos pievērsās Latvijas autonomijas jautājumiem.

M. Valters studēja Bernes Universitātē. 1905. gadā atgriezās Latvijā, bet 1907. gadā no jauna devās emigrācijā. 1907. gadā Cīrihes Universitātē ieguva valsts zinību doktora grādu, 1909–1910 studēja Parīzes Universitātē (Sorbonnā).

1917. gada maijā atgriezās Latvijā, viņu ievēlēja Vidzemes Pagaidu zemes padomē. M. Valters piedalījās Latvijas Zemnieku savienības izveidošanā, kā arī darbojās latviešu politisko organizāciju sastādītajā Demokrātiskajā blokā.

1918. gada novembris – 1919. gada jūlijs iekšlietu ministrs.

No 1919. gada oktobra – diplomātiskais pārstāvis Itālijā, 1921. gada martā – ārkārtējais sūtnis un pilnvarotais ministrs Itālijā, no 1921. gada novembra – arī Spānijā un Portugālē ar sēdekli Romā.

Latvijas valdība uz Romu nosūtīja bijušo iekšlietu ministru, Rietumos zināmu cilvēku Miķeli Valteru. M. Valters Romā ieradās 1919. gada 30. decembrī ar pamatuzdevumu – noskaņot Itāliju par labu Latvijas valsts atzīšanai.

Pēc Latvijas atzīšanas *de iure* Latvijas pārstāvniecība Romā un Itālijas pārstāvniecība Rīgā tika paaugstinātas sūtniecības statusā. M. Valters tika akreditēts kā ārkārtējais sūtnis un pilnvarotais ministrs

Attēlā: S. Vidberga zīmējums satīriskajā mākslas žurnālā "Ho-Ho", Nr.2 (19.01.1923.)

1924. gada augustā – 1925. gada decembrī – M. Valters bijis ārkārtējais sūtnis un pilnvarotais ministrs Francijā. No 1928. gada februāra konsuls Karaļaučos (Kēnigsbergā), 1934. gada oktobris – 1938. gada septembris ārkārtējais sūtnis un pilnvarotais ministrs Polijā un Ungārijā, ar sēdekli Varšavā, no 1938. gada septembra Beļģijā un Luksemburgā, ar sēdekli Briselē.

No 1945. gada aprīļa dzīvoja Beļģijā, Šveicē un Francijā. Rosīgi piedalījās latviešu trimdas dzīvē, uzstājās ar plašu autoritārās iekārtas kritiku, nodarbojās ar jurisprudenci un publicistiku. 1924. gada augustā – 1925. gada decembrī – M. Valters bijis ārkārtējais sūtnis un pilnvarotais ministrs Francijā. No 1928. gada februāra konsuls Karaļaučos (Kēnigsbergā), 1934. gada oktobris – 1938. gada septembris ārkārtējais sūtnis un pilnvarotais ministrs Polijā un Ungārijā, ar sēdekli Varšavā, no 1938. gada septembra Beļģijā un Luksemburgā, ar sēdekli Briselē.

Miris 27.03.1968. Nicā, Francijā. Pārāpbedīts 23.09.2020.g. Rīgā, Meža kapos.

Mikelis Valters - pirmais iekšlietu ministrs (amatā no 1918. gada 18. novembra līdz 1919. gada 8.

decembrim)

Miķelis Valters kļuvis par pirmo iekšlietu ministru laikā, kad Vācijas

karaspēks nebija pilnībā aizgājis no Latvijas valsts teritorijas. 1918. gada 28. novembrī iekšlietu ministrija izstrādāja iekšējās apsardzības pagaidu noteikumus, kurus 5. decembrī apstiprināja valdība, kas ietvēra sevī policijas galvenos uzdevumus sabiedriskās kārtības un drošības sargāšanā. Lai atbalstītu kārtības sargus, Miķelis Valters uzdeva ministrijas kancelejas pārvaldniekam J. Krūmiņam saformēt sardzes rotu. Dienu pirms tam, 4. decembrī Tautas Padome bija akceptējusi iekšlietu ministrijas izstrādāto Latvijas pagastu satversmes pagaidu likumu, ko bija parakstījis iekšlietu ministrs Miķelis Valters un toreizējais Ministru prezidents Kārlis Ulmanis. Nākamo tieši ar M. Valtera vārdu saistītu likumu Tautas Padome izskatīja un akceptēja 1918. gada 6. decembrī. Tas bija amnestijas akts. Ministrs šī akta apspriešanas gaitā norādīja, ka viņa resoram nebija tiesību izsludināt amnestiju, ka tā ir Tautas Padomes prerogātīva un tai jānotiek ar atsevišķu valsts aktu. K. Ulmaņa, M. Valtera un tieslietu ministra biedra E. Strautnieka parakstītā dokumenta preambulā bija teikts: "Latvijas demokrātiskās brīvvalsts pamatā ir likts – politiskā brīvība visiem viņas pilsoņiem. Latvijas Tautas padome uzliek tieslietu un iekšlietu ministrijām pēc piederības izvest amnestiju dzīvē". Bija paredzēts atbrīvot politiskos ieslodzītos par nodarījumiem līdz 1918. gada 18. novembrim. Šis akts apliecināja valsts labo gribu un demokrātismu, turklāt laikā, kad latviešu lielinieki aktīvi gatavojās varas sagrābšanai bruņotās cīņas ceļā.

Miķelim Valteram ir bijusi izšķirošā loma pret Kārļa Ulmaņa valdību vērstās sazvērestības likvidēšanā. Miķelim Valteram tika nodots zviedru pulkvežleitnants N. Edlunds, kura uzvedība ir bijusi aizdomīga un Miķelis Valters bijis cilvēks, kas atmaskoja N. Edlundu sazvērestības plāna pret Latvijas Republiku (ar nodomu gāzt pastāvošo valdību un nodibināt Baltijas hercogisti) atgādāšanā. Miķelis Valters bija izdevis rīkojumu apcietināt sazvērestības plāna dalībnieku, Vidzemes muižniecības maršalu H. Fon. Štrīku un K. Štoku. Iekšlietu ministrs jau trešo reizi dažu mēnešu laikā nonāca atklātā konfrontācijā ar vāciešiem 1919. gada 16. aprīlī, kad Liepājā fon der Golca karaspēks sarīkoja antilatvisku apvērsumu, kura gaitā Miķelis Valters un apgādības ministrs Jānis Blumbergs tika apcietināti. Par spīti spaidiem un pazemojumiem, M. Valters arī šajā stāvoklī nezaudēja cieņu un pašapziņu, kā liecina Hanss Rimša (1899-1987), vēlāk pazīstams vēsturnieks, kas tajās dienās pildīja vācu sargposteņa pienākumus. Andrieva Niedras nolūki – pārvilināt ministru savā pusē – neguva panākumus, turpretim, ministrs pārmeta viņam piedalīšanos K. Ulmaņa valdības gāšanā.

Atbrīvojoties no aresta Miķelis Valters neoficiāli pildīja Ministru prezidenta vietnieka amata funkcijas un turpināja sava resora vadību vācu apdraudētajā pilsētā un Rietumkurzemē, kā arī, rakstnieks Jēkabs Janševskis saistībā ar iepriekš minēto ir sacījis: "Iekšlietu ministrs Dr. M. Valters bija īstais Pagaidu valdības grožu turētājs".

Miķelis Valters 1919. gada 15. augustā apspriežot Satversmes sapulces vēlēšanu likumu ir minējis, ka runa par apvienoto Latvijas Satversmes sapulci var būt tikai pēc vēlēšanu organizēšanas Latgalē, tādejādi atbalstot latgaliešu prasību nerīkot vēlēšanas pirms

Latgales atbrīvošanas. Viņš teicis: "Man šķiet, ka Latgales priekšlikums ir sirsnīgs aicinājums, sirsnīga vēlēšanās, un tāpēc valdība no savas puses piegriezīs tam vēlējumam visu vērību un darīs visu, kas viņas spēkos, lai Latgale būtu brīva, būtu pievienota pie Latvijas un tad tik var būt runa par apvienoto Latvijas Satversmes sapulci". Var vēl, piebilst, ka parlamentu tiešām ievēlēja tikai pēc Latgales atsavināšanas. M. Valters izteica vēlēšanos atstāt Iekšlietu ministra amatu, ko Kārlis Ulmanis realizēja. Dr. Miķelis Valters pazīstams arī kā literāts, kurš rakstījis tēlojumus un ceļojuma piezīmes, kā arī dzejoļus. Viņš kļuva par jaunas formas brīvā pantmēra un bezatskaņu dzejas aizsācēju Latvijā.

Miķelis Valters sākotnēji gribējis kļūt par izglītības ministru, bet šo posteni K. Ulmanis jau bija apsolījis Dr. Kārlim Kasparsonam. Līdz ar to, M. Valteram vajadzēja ieņemt Iekšlietu ministra amatu, bet no 1919. gada 11. janvāra līdz 2. martam esot Iekšlietu ministra amatā, pildīt arī valdības galvas pienākumus. Jurists, vēsturnieks un rakstnieks Ā. Šilde rakstot par Miķeli Valteru ir atzīmējis, ka Iekšlietu ministrs ir estēts. "Kaut arī tas izklausās paradoksāli, jāsaka, ka Dr. Miķelis Valters ir vienkāršs un pieticīgs."

Latvijas Tautas padomes pirmajā konstituēšanas sēdē 1918. gada 17. novembrī izdevās diezgan vienprātīgi vienoties par juristu un pazīstamo sabiedrisko darbinieku Jāni Čaksti (1859-1927) kā šīs institūcijas priekšsēdētāju. Daudz vairāk pārdomu bija par Ministru prezidenta kandidatūru. Daži bija cerējuši, ka, ievērojot Miķeļa Valtera izcilos nopelnus valsts idejas izcīnā, viņam uzticēs valdības galvas pienākumus. Bet viņš uzdūrās kategoriskam noraidījumam no sociāldemokrātu puses. Vispieņemamākais visiem šķita agronoms Kārlis Ulmanis, un to Ministru prezidenta amatam uzstādīja arī M. Valters.

1919. gada 4. aprīlī M. Valters izdeva rīkojumu, ar kuru sabiedrības kārtības un miera nodrošināšanas labā tika noliegts:

Izplatīt mutiski vai rakstiski dažādas melu ziņas un baumas par Pagaidu valdības darbību un nolūkiem;

Aicināt uz nepaklausību valdības rīkojumiem vai izturēties nosodoši pret šiem rīkojumiem;

Izpildīt vai veicināt kā lieliniecisku, tā arī jebkuru citu aģitāciju, kas tieši vai netieši vērsta pret Latvijas valsti un tās iekārtu.

M. Valters aicināja latviešu inteliģenci uzņemties nacionālās apziņas paaugstināšanu, izplatot nevis reakcionārā un konservatīvā, bet jaunā demokrātiskā nacionālisma idejas. "Vēsture rada, ka tautības apziņa pat sliktākos apstākļos spēj aizkavēt tautas iznīcināšanu".

M. Valteru var uzskatīt par Latvijas valstiskuma idejas jeb nacionālā valstiskuma iedibinātāju. "Viņš ir pirmais latviešu ideologs, kas izvērza šādu prasību, un tas ir viņa lielais vēsturiskais nopelns."

2020. gada 23. septembrī notika Miķeļa Valtera piemiņas ceremonija Rīgas pilī un svinīgā pārapbedīšana I Meža kapos. (skatīt foto galerijas zemāk)

Miķeļa Valtera kapa plāksne nodota Liepājas muzejam

2020. gada 23. oktobrī Liepājā notika svinīga ceremonija par godu pirmā iekšlietu ministra, diplomāta un valstsvīra Miķeļa Valtera kapa plāksnes nodošanai Liepājas muzejam glabāšanā. M. Valtera...

26.10.2020. [Informācija medijiem](#)

Valstsvīru un diplomātu Miķeli Valteru pārapsēdīs Latvijā 23. septembrī

2020. gada 14. augustā ar aviosabiedrības airBaltic reisu no Nicas, Francijas, pārapsēdīšanai Latvijā nogādāti Miķeļa Valtera pišļi. 11. augustā Nicas kapsētā tika...

17.08.2020. [Informācija medijiem](#)

<https://www.iem.gov.lv/lv/pirmais-iekšlietu-ministrs-mikelis-valters>